

v|b|z

**biblioteka
MI**

**izvršna urednica:
Sandra Ukalović**

**Louis Schützenhöfer
Sve u ime ljubavi**

**izdavač:
V.B.Z. d.o.o.
10010 Zagreb, Dračevička 12
tel: 01/6235-419, fax: 01/6235-418
e-mail: info@vbz.hr
www.vbz.hr**

**za izdavača:
Boško Zatezalo**

**urednica knjige:
Jasna Grubješić**

**lektura i korektura:
Ljerka Česi**

**grafička priprema:
V.B.Z. studio, Zagreb**

**tisak:
Grafčki zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb
rujan 2010.**

**Louis
Schützenhöfer
Sve
u
ime
ljubavi**

**Pogreške majki zbog kojih djeca
postaju nesretna i nesamostalna**

s njemačkoga prevela:
Kristina Kette

v|b|z

biblioteka
MI

naslov izvornika:

Louis Schützenhöfer
IN ALLER LIEBE

Wie Mütter ihre Kinder unglücklich machen

copyright © 2004 by Verlag Carl Ueberreuter, Vienna
All rights reserved.

copyright © 2010. za hrvatsko izdanje:
V.B.Z. d.o.o.
Zagreb

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 711944.

ISBN: 978-953-304-016-5

9	Predgovor hrvatskom izdanju
13	Predgovor
17	Uvod
17	Tri bitne stvari
19	Tip majke
20	Analiza dubinskih intervjuja kao empirijska baza
23	Mit o majčinstvu
23	Mit o majčinstvu kroz povijest
25	Mit o majčinstvu danas
26	Mit o majčinstvu kao naknada
28	Uloga žene i mit o majčinstvu
29	Demistifikacija mita o majčinstvu
31	Dominantna majka
31	O moći i potrebi za moći
33	»Prostor za igru« dominantne majke
37	I silom ako treba
38	Bez privatnosti
38	Bez pohvale
39	Nedostatak (samo)pouzdanja
40	Nesposobnost djeteta da se izbori za sebe
41	Manjak asertivnosti
42	Dominantna majka i transakcijska analiza; igra moći
45	Majka žrtva
45	Boležljivost i patnja
47	Prijetnja napuštanjem
49	Žrtvovanje
50	Zašto je takva kakva jest
51	Potpora majci
53	Zašto baš ja?
55	Izgubljeno djetinjstvo
57	Reguliranje »blizine«
59	Strahovi od napuštanja u vezi
61	Mehanika majke žrtve
62	Prokleti AA-konflikt
65	Narcisoidna majka
65	Psihoanalitičko objašnjenje
67	»Unutamja slika«

70	Svim sredstvima
73	Pokušaji bijega
74	Problemi u partnerskim odnosima
77	U potrazi za vlastitim ja
81	A majčino vlastito ja?
82	O »delegaciji«
85	Bezosjećajna majka
86	O majčinskoj ljubavi
88	Bez nježnosti
89	Bez osjećaja
90	Bez pohvale
90	Bez interesa
92	Selektivna majčinska ljubav
95	Majčinska ljubav: osjećaj ili ponašanje?
97	Poremećen odnos prema djeci
98	Bez povjerenja u osjećaje
100	Poslovni uspjeh
102	Moram se još više potruditi
103	Prisilno ponavljanje
104	O vezivanju
107	Mora li se ljubav naučiti?
107	Samo željena djeca?
108	Može li se ljubav naučiti?
110	Kasniji odnos s bezosjećajnom majkom
113	Uloga oca
113	Odsutni, slabi, neuspješni
114	O izboru partnera
114	Partner dominantne majke
116	Partner majke žrtve
116	Partner narcisoidne majke
117	Partner bezosjećajne majke
119	Dio problema, ne rješenje
119	»Novi očevi«
123	Rješenja: razrješenje odnosa s majkom
124	Rana slutnja, kasna spoznaja
126	Razumijevanje mehanizma
126	Izlazak iz začaranog kruga
126	Racionalna spoznaja nije dovoljna
129	Odvajanje od dominantne majke
129	Rastanak bez odvajanja
131	O promjeni uloga u odnosu majke i djeteta

132	Dominantna majka bez moći
133	Transakcijska analiza
136	Promjena perspektive i komunikacije
137	Odvajanje od majke žrtve
137	Razdvajanje osjećaja krivnje od ponašanja
139	Od osjećaja krivnje do zahvalnosti
140	Odvajanje od narcisoidne majke
140	»Majka u glavi«
142	Oproštaj od vlastitog ja ili od majke
143	Odvajanje od bezosjećajne majke
143	Zamka nadanja
145	Ja sam vrijedan ljubavi

147 **Zahvala**

149 **Bibliografija**

Predgovor hrvatskom izdanju

U svojoj knjizi *Očevi – gdje ste?* (Školske novine, Zagreb, 1994.) pisao sam o nužnosti demistifikacije mita o majčinstvu. Ustvrdio sam da ne postoje niti idealne niti loše nego samo stvarne majke. Sada je pred nama knjiga »Sve u ime ljubavi« austrijskog psihologa Luisa Schützenhofera, koji pokušava to obrazložiti na osnovi 50 dubinskih intervju s odraslim sinovima i kćerima o njihovim odnosima s vlastitim majkama. Autor naglašava da knjiga nije pisana protiv majki nego za kćerke i sinove koji nisu imali sreću dobrog odnosa s majkom. Mišljenja je da je majčinski mit ostao i danas sačuvan. Prema autoru ove knjige, nisu sve majke ujedno i dobre majke. Uvjeren je da treba demistificirati mit o majčinstvu.

Prema Schützenhöferu, mistificirano majčinstvo je potrebno očevima koji prepuštaju brigu o djeci majkama, muževima koji se boje konkurencije žena u javnom životu, ženama koje nemaju drugu mogućnost definiranja sebe osim kroz svoju majčinsku ulogu, majkama koje žele prikriti svoje manjkavosti u toj ulozi te društvu koje je zacementiralo žene u ulozi majke, a muškarce u javnom životu. Mistificirano majčinstvo nije potrebno očevima koji se žele jače angažirati u njegovanju i odgoju djece, ženama koje imaju i druge mogućnosti sebe definirati osim kao majke, muškarcima koji prihvaćaju žene kao partnerice u javnom životu, djeci koja imaju probleme u odnosima s majkom i društvu koje želi integrirati žene u javni, a muškarce u obiteljski život.

Mislim da je suvišno dokazivati aktualnost takvog razmišljanja upravo u naše vrijeme i posebno u ovakvoj sredini. Ženu i majčinstvo treba staviti u realne okvire, a ne oko njih plesti naše predrasude i stvarati mitove. U njima se često krije manipuliranje bilo s djecom bilo s njihovim majkama.

Autor opisuje dominantnu, majku žrtvu, narcisoidnu i bezosjećajnu majku. Kod prve dominira potreba vladanja i primjene moći, što ugrožava samopouzdanje i osamostaljivanje, odrastanje i individualizaciju djeteta. Majka žrtva stavlja u prvi plan svoju patnju uz stalnu prijetnju

napuštanja djeteta i uskraćivanja ljubavi. Čini ga ovisnim o sebi i u njemu razvija strah od napuštanja. Narcisoidna majka pretvara dijete u svoj produžetak, u sredstvo učvršćivanja svog identiteta i vrijednosti. To otežava razvoj vlastitog identiteta i sigurnosti djeteta. Bezosjećajna majka je bez nježnosti i osjećaja te interesa. Dijete gubi povjerenje u osjećaje. Djeca moraju razriješiti odnos s majkom, izaći iz začaranog kruga i odvojiti se od dominantne majke, od majke žrtve, narcisoidne i bezosjećajne majke te prepoznati kako su i ona vrijedna nečije iskrene i stvarne ljubavi.

Parafrazirajući Stendahla, Ortega y Gasseta i Maturanu, možemo kazati da ima majčinske ljubavi koja to i nije, da prava i lažna majčinska ljubav izdaleka izgledaju jednako te da je majčinska ljubav ono što iz nje majka učini! Sve majke sebe smatraju dobrim majkama, koje bi i koje jesu učinile sve što je moguće za dobro svog djeteta. Moramo im vjerovati i mislim da to odgovara njihovoj subjektivnoj percepciji sebe i svog majčinstva. No to nije garancija, da su i objektivno idealne i kvalitetne i da to odgovara onome što se kasnije događa s njihovom djecom i da ona osjećaju jednako kao i njihove majke. Stvarna majka ne mora odgovarati subjektivnoj slici o sebi samih majki! Ne postoji svjesno loša majka! Subjektivno i svjesno sve su majke dobre, idealne! Kada bi to bilo dovoljno, onda bi se vjerojatno i sva djeca razvila u dobre i idealne ljude!

Ova knjiga nam otvara problem majčinstva iz jednog drugog ugla. U njoj se pred nama pojavljuje stvarna majka u očima svoje odrasle djece! Pred tom stvarnom majkom volimo zatvarati oči, ne vidjeti ju i uopće ne primijetiti. To potiskujemo u sebi i patimo zbog toga, a da ne spominjem kako se u mnogo slučajeva sve to pretvara u noćne more, dugotrajne neuroze i komplekse, kojih se ne možemo riješiti.

Još jednom! Ova knjiga je dobro došla da nam pomogne malo drukčije razmišljati o svojim majkama. One ostaju naše majke, mi ih dalje cijenimo i uvažavamo, volimo i ne možemo bez njih, ali sada s mnogo realnijim pristupom i s manje potiskivanja u podsvjesno ono što se ne usudimo niti pomisliti a kamoli o tome progovoriti!

Preporučio bih ovu knjigu svima koji žele nešto više saznati o svojim majkama i razriješiti u sebi probleme vezane uz svoju iskrivljenu i maksimalno subjektivnu percepciju onoga što su proživjeli u njihovom okrilju!

prim. dr. sci. **Pavao Brajša**, psihijatar, bračni i obiteljski psihoterapeut, komunikolog, među ostalim, autor knjiga:

Očevi – gdje ste?, Tajna uspješnog roditelja i odgojitelja, Roditelji i djeca, Brak i obitelj iz drugog ugla.

Predgovor

*»Samo si mi ti još nedostajao! Ti si sva moja nesreća, vrag te odnio!
Život si mi upropastio! Za sve si ti kriv! Ti si niškoriš kao i tvoj
otac!«*

Thomas Bernhard, »Dijete«

Pri spomenu riječi majka padaju nam na um svakakve asocijacije. Prve asocijacije najčešće su vezane uz ono što *očekujemo* od majke. Očekivanja djeteta koje svoju majku trpi, mrzi i pati zbog nje, bilo u prošlosti ili još i sada, i očekivanja partnera odnosno supružnika koji svojoj djeci mora ustupiti veliki dio svoje pažnje, kad do djece dođe, bilo da su željena ili su se dogodila slučajno. Društvo također očekuje puno od majke, štoviše, ono traži da u središtu njene pažnje bude dijete, a ne egoistični motivi poput zaposlenja, uspjeha ili pitanja vlastitog identiteta kao osobe koja je neovisna o djetetu i muškarcu i ima vlastite želje u životu.

Sve to majka doživljava kao zahtjeve koje je dužna ispuniti i vrlo teško im se može oduprijeti jer, naposljetku, ti zahtjevi prate je od početka njezine socijalizacije. Ipak, katkad to pokušava – smicalicama, poricanjem vlastitih potreba ili onih svoje djece, reinterpretacijama, demonstracijom moći i njegovanjem mita o majčinstvu, kako bi dala smisao svojem postojanju i smanjila ili izbjegla vlastitu patnju.

Moja prva misao, nakon što je moj dugogodišnji kolega Louis Schützenhöfer spomenuo svoj projekt, bila je: »Ne još jedna knjiga koja krivnju pripisuje majkama« – jer kao psihologinji koja se bavi kritičkim psihološkim proučavanjem spolova i podučava, kao emancipiranoj ženi u poslovnom svijetu koja se bori za ravnopravnost spolova za druge žene na sveučilištu i kao majci dvoje djece koja je vrlo svjesno doživjela njihovo odvajanje jer sam u to vrijeme bila na psihoterapijskoj edukaciji, gdje sam tijekom grupnog rada bila svjedokom mnogih odvajanja kćeri i sinova koji su me pripremili na stvarnost, to bi mi bilo krivo.

No, knjiga Louisa Schützenhöfera me je iznenadila. S mnogo suosjećajnosti i stručnog znanja vodio je dubinske intervjuje, pronašao uvjerljive primjere različitih odnosa majke i djeteta te ih predočio na razumljiv način. Jezgru knjige čine citati žena i muškaraca koji su mu pripovijedali o »biljezima« utisnutim od majki, koje oni nose kao nevidljiva ili vidljiva obilježja. Vodeći čitatelja kroz knjigu, autor kao podlogu za intervjuje koristi empirijski i teorijski utemeljena gledišta, ali niti u jednom dijelu knjige ne zalazi u poučavanje ili teoretiziranje ili postaje nerazumljiv. On omogućava razumijevanje intervjuirane osobe, suosjećanje i identifikaciju s njom te time spoznavanje i prepoznavanje vlastite situacije, a i stvaranje blizine i/ili distance između osobe koja pripovijeda i djeteta koje još uvijek živi u čitatelju/čitateljici.

Autor sasvim jasno težište stavlja na iskustvo djece, u međuvremenu odrasle, koja se još uvijek sjećaju situacija u kojima su ih majke ponižavale, dominirale njima, kontrolirale ih, u kojima su bili odbijani ili su bili pijuni u provedbi majčinih interesa. Još uvijek su im u ušima majčine stroge upute i protu-upute, i bez obzira na to gdje se majka sada nalazila ona je u mnogim prilikama djeci za potiljkom, na leđima, zajedno s njima za stolom i u krevetu.

Ipak, ova knjiga ne završava ondje i to je ono što je čini osobito vrijednom čitanja. Louis Schützenhöfer opisuje okruženje u kojem uspijevaju takvi odnosi majke i djeteta, opisuje odsutne, nezainteresirane i slabe očeve koji, po sjećanju sinova i kćeri, u toj »igri« problematičnog odnosa majke i djeteta ne uspijevaju stvoriti protutežu majci. Autor knjigu završava pružajući moguća rješenja za izlazak iz zamki i začaranog kruga. Jedan od načina odvajanja od majke jest prepoznavanje mehanizama i mijenjanje strategija ponašanja te time i onemogućivanje majčinih planova. Ovo ne uspijeva uvijek jer se i majka svim sredstvima bori za svoj značaj u djetetovu životu. Voljeti i prihvaćati samog sebe drugi je način odvajanja jer tek kad to naučimo, možemo se osloboditi ovisnosti o majci te se posvetiti vlastitom životu. Ova knjiga može biti jedan korak u tom pravcu.

Roswitha Roth¹

Radujem se što ste uzeli moju knjigu u ruke, ali ne bih želio da je čitate s pogrešnim očekivanjima. Zato, evo, nekoliko savjeta:

¹ Autorica predgovora je profesorica Psihologije zdravlja i istraživanja spolova na Karl-Franzen Sveučilištu u Grazu i predsjednica radne skupine za pitanja ravnopravnosti spolova.

Nemojte čitati ovu knjigu,

ako imate sretan i zadovoljavajući odnos sa svojom majkom, osim ako vas zanima ta tema,

ako želite u miru potisnuti svoj loš odnos s majkom,

ako znate da je loš odnos s majkom vaša vlastita krivnja i zbog toga patite,

ako ste uvjereni da nijedna majka ne može učiniti ništa krivo.

Čitajte ovu knjigu,

ako želite razriješiti odnos s majkom kako biste spoznali tko ste zapravo,

ako želite promijeniti odnos s majkom kako biste bili slobodniji u vezama s partnerom i djecom,

ako se želite riješiti agresivnosti, osjećaja nemoći ili krivnje,

ako želite bolje razumjeti svoju majku,

ako želite prihvatiti i voljeti samog/samu sebe.

Louis Schützenhöfer

Vaše mišljenje mi je važno: louis.schuetzenhoefer@nusrf.at

Uvod

Tri bitne stvari

»Kako si došao na ideju pisati knjigu baš o majkama?« Ovo je bila najčešća reakcija mojih prijatelja i poznanika kad bih spomenuo svoje planove. Po struci jesam psiholog, međutim cijeli radni vijek proveo sam baveći se drugim područjima ljudskog ponašanja. Nisam niti majka da bih bio kompetentan za tu temu, nisam čak niti otac. Moj jedini neposredni pristup temi jest da sam sin. Moj vlastiti odnos s majkom u svakom je slučaju jedan od razloga mog interesa za tu temu, ali svjesni poticaj za pisanje ove knjige bilo je nešto drugo: moje iskustvo da jako mnogo ljudi ima problematičan odnos s majkom kojeg se cijelog života ne mogu osloboditi. A u suprotnosti s time, u javnosti još uvijek postoji mit o majčinstvu koji podsjeća na štovanje svetaca.

Stoga sam, kao prvu bitnu stvar, želio malo uzdrmati mit² o majčinstvu jer on za pogođene kćeri i sinove predstavlja golemu prepreku da se objektivno i bez osjećaja straha ili krivnje uhvate u koštac s vlastitim odnosom s majkom. Jer kritizirati majku, priznati samom sebi da ona ne odgovara uzvišenoj slici nalik je grijehu. I boli jer svako dijete želi majku koju bi voljelo.

Susanne, koju ćemo još spominjati kao kćer »bezosjećajne majke«, ovako opisuje tu želju:

»I ja sam naravno željela imati majku koju bih voljela. Uvijek sam je željela voljeti, pa čak je i sada, iako više nije živa, želim imati u dragoj uspomeni.«

Konfrontacija povrijeđene djece s mitom o majčinstvu prvo vodi do iskrivljavanja ili poricanja spoznaje jer nije moguće ono što se ne slaže s mitom. Zatim slijede osjećaji krivnje jer ako su sve majke dobre, a ja imam probleme sa svojom, onda zacijelo krivnja leži u meni. Ja sam loše dijete. Moram se još više potruditi kako bi me majka voljela.

Druga bitna stvar koju sam želio postići je da svima koji imaju problematičan odnos s majkom kažem da nisu autsajderi i da imaju više supatnika nego što se to dosada smatralo. Procjenjujem da udio djece s problematičnim odnosom s majkom iznosi 40 do 60 posto. Pa ipak, ti ljudi u pravilu ne pronalaze partnere za razgovor kojima bi mogli povjeriti svoje brige. Djeca koja imaju zadovoljavajući odnos sa svojim majkama ne bi ih razumjela i razgovor s njima samo bi povećao osjećaj da su autsajderi. A oni sa sličnim problemima će, zbog straha da ne zgriješe i navuku osjećaj krivice, radije i dalje šutjeti.

To je razlog zbog kojeg veliki broj te djece tek vrlo kasno spozna da je njihova majka »drukčija«. A i do te spoznaje doći će tek nakon što upoznaju pozitivne primjere majčinstva. Jer nedostaje li usporedba s drugim majkama, vlastita majka je tada mjerilo koje se ne dovodi u pitanje. Svaki put bi me nanovo iznenadilo koliko je djeci trebalo vremena da progledaju, čak i u slučajevima kad je ponašanje majke bilo više nego upadljivo. Petra, koju ćemo još upoznati u poglavlju o »bezosjećajnim majkama«, sjeća se primjericе:

»Kao malo dijete nisam to gledala na taj način. Tek sa 16, 17 godina sam увидjela koliko je stroga u usporedbi s drugim majkama.«

I još joj je toliko trebalo da prevlada »nijemost« i s majkom porazgovara o tome:

»Na svoj 37. rođendan prvi put sam porazgovarala sa svojom majkom. Tada je puno toga isplivalo na površinu. Nakon svega sam je jednostavno upitala: Mama, jesi li se ikada upitala kako je meni?«

»Moja majka me ne voli ovakvog kakav jesam«, »Moja majka me uopće ne voli« – dok se ove istine ne spoznaju i ne prihvate većinom prođe pola života. Ako ne i više. Kod Helge, koja nam kao kći »bezosjećajne majke« također može svašta ispričati, i koja je sama psihologinja i psihoterapeutkinja, trebalo je proći 47 godina da slobodno može reći:

»Tek tada sam smogla hrabrosti priznati samoj sebi da je moja majka itekako mogla voljeti druge, ali da mene nije voljela.«

Ali do tada su »biljezi« od majke već odavno prenijeti na iduću generaciju. Upravo je to jasno izišlo na vidjelo u mojim intervjuima s kćerima i sinovima, a isto potvrđuju i rezultati istraživanja o odnosima: povrede u odnosu majke i djeteta osobito se nepovoljno odražavaju na vlastiti stil odgoja i na način na koji ulazimo u veze. Pa se tako problematični odnosi majke i djeteta nastavljaju sve dalje i dalje. Osim ako kćeri i sinovi ne prekinu taj poguban lanac i prerade svoja negativna iskustva.

Kako ne bi došlo do nesporazuma napominjem sljedeće: ova knjiga nije pisana protiv majki, već za kćeri i sinove. Želim ih potaknuti da preispitaju i porade na svojem problematičnom odnosu s majkom. Ako vi pripadate sretnicima koji imaju osobito dobar ili samo »normalan« odnos s majkom, budite zadovoljni i odložite knjigu na stranu. Ona nije napisana za vas.

Ostalima, a to je treća stvar koja mi je bitna, želim uliti hrabrosti da razriješe svoje konflikte s majkom i da se ne boje otići terapeutu/terapeutkinji, ako je potrebno. Nekoliko savjeta za rješavanje problema možete pronaći na kraju knjige. Od velike pomoći bilo bi, i na to ovdje želim potaknuti, osnivanje grupa za samopomoć. One bi, osim terapije, pružale mogućnost za razgovor i razmjenu iskustava osoba u problematičnom odnosu s majkom.

Tip majke

Većina kćeri i sinova ima dojam da je njihova majka jedinstvena i neusporediva, bez obzira na to imaju li s njom zadovoljavajući ili problematičan odnos. U stvarnosti to ipak izgleda nešto drukčije pa tako primjećujemo da se određene značajke i načini ponašanja majki i djece ponavljaju te da među njima postoji povezanost. Napokon, na temelju intervjua s kćerima i sinovima uspio sam izdvojiti ograničen broj »tipova majki«, koji se mogu dobro razgraničiti jedan od drugoga.

Pritom se, da budem precizniji, ne radi o tipu majke, nego o tipu odnosa majke i djeteta. Jedna te ista majka može se prema svakom djetetu postaviti drukčije i stvoriti različite odnose. Na odnos jednako tako utječe i osobnost djeteta i obiteljska situacija. Kada se stoga u nastavku knjige zbog jednostavnosti govori o tipovima majke, tada se uvijek misli na tip odnosa majke i djeteta.

Što je zapravo tip? U psihologiji i srodnim znanostima potraga za tipom ima dugu tradiciju. Sigurno su vam poznati tipovi temperamenta koji se pripisuju Hipokratu: sangvinik, melankolik, kolerik i flegmatik.

Tipologija koja potječe od Ernsta Kretschmera definira tip građe i njegovu povezanost s psihičkim osobinama odnosno bolestima. Prednost Kretschmerove tipologije jest da se građa tijela neke osobe ne mora opisivati u detalje, nego je dovoljno građu pripisati određenom tipu. Primjerice, ako netko u oglasu u kojem traži partnera opiše sebe kao »tipičnog piknika«, tada odmah znamo (ako poznajemo Kretschmerovu tipologiju) da se radi o muškarcu zaobljene figure sklonom nakupljanju masti te da možemo očekivati otvorenu i društvenu osobu čija raspoloženja variraju od vedrine do tuge.